

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ
FAKULTA

Katedra komunikace

Zuzana Sváková

Odpadnutí od víry v islámu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Štverák

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje.

V Olomouci, 31. března 2023

Zuzana Sváková

Těmito řádky bych ráda poděkovala ThLic. Michalu Štverákovi za jeho ochotu, věcné poznatky, prohloubení mých dosavadních vědomostí a velkou trpělivost. V další řadě bych ráda poděkovala všem, kteří mi byli po dobu studia velkou oporou.

Obsah

ÚVOD	5
1 VÍRA V ISLÁMU	7
1.1 POČÁTKY ISLÁMU.....	7
1.2 BŮH ALLÁH.....	8
1.3 POVINNOSTI VŮČI BOHU.....	9
2 ODPADNUTÍ	11
2.1 ODPADNUTÍ A KORÁN.....	12
2.2 PROČ MUSLIMOVÉ OPOUŠTÍ ISLÁM?.....	14
2.2.1 Fáze před odpadnutím.....	16
2.2.1.1 Epistemologické pochybnosti.....	16
2.2.1.2 Morální pochybnosti.....	17
2.2.1.3 Instrumentální pochybnosti.....	18
2.2.2 Opravdové porozumění obsahu textu Koránu, duchovní odcizení a politické situace jako spouštěče ateismu.....	19
2.2.3 Fáze odpadnutí.....	20
2.2.4 Fáze po odpadnutí.....	21
3 TREST ZA ODPADLICTVÍ	23
3.1 ODPADNUTÍ A ISLÁMSKÉ PRÁVO.....	24
3.1.1 Argumenty sloužící k legitimizaci trestu smrti za odpadlictví.....	25
3.1.1.1 Svádění věřících od víry.....	25
3.1.1.2 Odpadlictví a vyhlášení války proti muslimské obci.....	25
3.1.1.3 Odpadlictví v myšlenkách.....	26
3.2 OSPRAVEDLNĚNÍ TRESTU.....	26
4 ANALÝZA PUBLIKOVANÝCH ČLÁNKŮ METODOU POTTER BOX	27
4.1 1. ČLÁNEK: „OKOVY ISLÁMU. ZA ZMĚNU VÍRY HROZÍ SMRT JAK OD RADIKÁLŮ, TAK OD „UMÍRNĚNÝCH“.“.....	27
4.2 2. ČLÁNEK: „ODPADLÍCI VEDOU DŽIHÁD PROTI ISLÁMU“.....	28
5 MEDIÁLNÍ VÝSTUP	30
ZÁVĚR	31
ANOTACE	33
ABSTRACT	34
BIBLIOGRAFIE	35

Úvod

Hlavním důvodem, proč jsem se pro výběr tohoto tématu rozhodla, je vliv islámu na člověka jako jedince a jeho značné odlišnosti např. od křesťanství, se kterým se setkáváme v naší společnosti mnohem častěji než právě s islámem. Islám je monoteistické náboženství stojící na základech sahajících hluboko do historie a jehož posvátnou knihou je Korán. Výklad mnoha veršů z Koránu je nejednotný, nestojí na pevných základech, což vede k tomu, že ani mezi samotnými muslimy neexistuje shoda na jednotném fungování společenství. Témata aktuálního společenského diskurzu, jako je např. postavení žen ve společnosti či sexuální orientace, jsou pro islám naprosto tabuizovaná, čímž ho řadí mezi velmi striktní a konzervativní náboženství a zároveň i způsob života.

Již zmíněná striktnost víry v islám bývá příčinou odpadnutí od víry mnoha muslimů. Lze říct, že Korán v mnoha ohledech omezuje lidskou svobodu, což se i s ohledem na stále rostoucí liberální postoje dnešní společnosti odráží na neochotě muslimů podřídit se všem pravidlům, která jsou s vírou v islám spojena. Islám má jasnou představu o člověku a společnosti a jakoukoliv odchylku netoleruje a následně ji trestá. Právě tento přísný vzorec života je mnohdy příčinou, proč se muslimové rozhodnou své víry vzdát, tedy odpadnout od ní. Důvody mohou být samozřejmě různé, avšak povětšinou mají společného jmenovatele právě ve výše zmíněných přísných vzorcích chování, které mají být dodržovány bez výhrady. V rámci tohoto tématu se lze zamyslet nad poměrně kontroverzními, filozofickými otázkami, na které se těžko hledá jednotná odpověď. Mezi takové můžeme řadit např. otázku, zdali je vůbec správné trestat lidi za volbu víry či dokonce za volbu nebýt věřícím člověkem. Lidé odpadající od víry často touží po svobodě a islám je pro ně v mnoha případech svazující a zkrátka v něm nenachází útěchu či opravdové spojení s Bohem.

Hlavním cílem mé práce je poukázat na důvody a proces odpadnutí od víry v islám, přičemž nedílnou součástí této problematiky je také trest za odpadnutí. V rámci práce budu využívat zejména metodu deskripce a analýzy, kdy budu vycházet jak z odborné literatury, tak přímo z textu Koránu. Toto téma dále v rovině publikací zanalyzuji metodou pro přijímání etických rozhodnutí Potter box. Součástí mého bakalářského projektu je dále mediální výstup, jehož hlavním bodem je podcast, vedlejším výstupem poté anotace k podcastu, tedy zpracovaný text.

Svou práci rozčlením do kapitol, kdy nejprve obecně představím islám, včetně jeho historických počátků a povinností, které musí muslimové vůči Bohu praktikovat. Stěžejní část se bude věnovat právě odpadnutí od víry a skutečnosti, jakým způsobem se k odpadnutí

staví Korán. Dále také rozeberu jednotlivé důvody, proč k odpadnutí dochází, popíšu jednotlivé fáze odpadnutí – tedy fázi před ním, samotnou fázi odpadnutí, a fázi po odpadnutí. V jedné z kapitol se budu věnovat trestu za odpadlictví, kdy trest vyplývá přímo ze sunny, tedy jednoho z pramenů islámského práva a Koránu. Předposlední kapitola bude obsahovat analýzu publikovaných článků metodou pro přijímání etických rozhodnutí Potter box. V závěrečné kapitole představím mediální výstup v podobě podcastu a text, který jsem v rámci své práce na dané téma zpracovala.

1 Víra v islámu

1.1 Počátky islámu

Slovo islám je odvozeno od arabského kořene „slm“, to znamená čistotu, mír, podřízenost a poslušnost. V náboženském smyslu, si toto slovo tedy vykládáme jako podřízenost vůči Bohu a poslušnost jeho zákonům. Muhammad je poslední Boží posel a Korán je pravá kniha Boží.¹

Korán je sbírka textů, které hlásal Muhammad v období, kdy byl považován za proroka, pro muslimy je Korán svatým písmem. Ortodoxní učení však považuje Korán za vždy existující nestvořené slovo Boží.²

Vyznavači islámu považují své náboženství za předem určenou monoteistickou víru a řád daný Bohem již prvnímu člověku, Adamovi. Muslimové věří, že proroci přinášeli tuto Boží vůli lidem. Doba před příchodem Muhammada, jakožto posledního proroka, je označována za věk „džahilije“ (*dzahilija* – doba nevědomosti), protože úroveň vědomostí o islámské víře v té době byla velmi nízká. Historická věda zaznamenává islám jako nové náboženství na počátku 7. století. Vznik islámu po sociální stránce vyjadřuje vysvětlení, které zdůrazňuje sourodost jediného Boha a jednoty společnosti.³

Islám vznikl v prostředí, kde se rodové zřízení pomalu uvolňovalo a více se prosazovala subjektivita jedince. Starým tradicím a hodnotám předků se stále dostávalo úcty mladších generací. Za nejvážnější ctnost předislámských Arabů se považovala „murúwa“ (*murúwa* – mužnost), projevující se odvahou, šlechetnou velkorysostí a pohostinností.⁴

Muhammadova zjevení islamistika⁵ datuje do roku 610, veřejné vystoupení do roku 613. Poselství, která Muhammad přinášel a hlásal mekkánským krajanům,⁶ se setkávala s lhostejností a posměchem, dokonce i s odporem. Později byl ale Muhammad v Medíně uznán za nejvyšší duchovní i politickou hlavu tvořícího se islámského společenství.⁷ Muhammad vymezil postavení islámu vůči ostatním vírám a rozvinul pojetí návaznosti právě

¹ Hammudah Abd Al Ati. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4.

² *Korán*. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 582.

³ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0, str. 9.

⁴ Tamtéž, str. 10.

⁵ Islamistika je vědní obor, který se zabývá studiem islámu, islámských zemí, islámské společnosti a kultury.

⁶ Mekka byla nejvýznamnějším místem, kde vznikl islám. Byla pro svou ekonomickou důležitost zastávkou na obchodní cestě při rudomořském pobřeží spojující jižní Arábii s námořní cestou z Indie, s oblastí steré kultury v Palestině a v Sýrii. Před vznikem islámu byla Mekka městem s význačným bohatstvím a politickým vlivem.

⁷ Medína původně Jathrib bylo rovněž město s ekonomickým významem spojeným se zemědělstvím. Roku 622 Muhammad přišel do Medíny, od tohoto roku je datován muslimský letopočet.

víry na Íbráhíma⁸ a sám se označil za posledního v řadě proroků. Rozšíření náboženství si také vyžádalo několik bojů, jejichž vítězství se pak oslavují v Koránu:

„Až vítězná pomoc Boží přijde a úspěch se dostaví a uvidíš lidi vstupovat houfně v náboženství Boží, pak oslavuj chválou Pána svého a pros jej o odpuštění, vždyť On věru je milostivý!“⁹

Muhammad zemřel po nemoci roku 632 v Medíně, čemuž předcházela poslední pout', na které stanovil závaznou podobu poutních obřadů. V dějinách je zapsána jako „pout' na rozloučenou“.¹⁰

1.2 Bůh Alláh

Alláh (Alláh-Bůh) – největší síla, která udržuje řád a největší umělec, který vytváří ta nejkrásnější díla. Uznávají ho Bohem, protože stvořil svět, provádí životem a je zdrojem všeho existujícího. Bůh není člověk, zvíře, rostlina, socha, stroj ani hvězda, protože ty se nedokážou samy vytvořit. Bůh je zcela odlišný od všeho známého, protože je samotným stvořitelem a udržovatelem veškeré existence. Protože Bůh vše vytváří, musí být zcela jiný a mnohem větší, než ono vytvořené. Svatý Korán praví:¹¹

„Bůh je ten, jenž pro vás učinil noc, abyste v ní odpočívali, a den, abyste v něm jasně viděli. A věru je Bůh vůči lidem plně dobrodíní, avšak; mnozí nejsou za to vděční. Takový Je Bůh, váš Pán, stvořitel věci každé, není božstva kromě Něho! Jak se Jen můžete odvracet od Něho? Takto se Od Něho odvraceli již ti kdož znamení Boží popírali. Bůh je ten, jenž pro vás zemi příbytkem stálým učinil a nebesa nad vámi budovou; on vyrovnal vás a podobu krásnou vám dal a pokrmů výtečně vám uštedřil. Takový je Bůh, váš Pán! Požehnán buď Bůh, Pán lidstva veškerého, On živý je a není božstva kromě Něho Modlete se k Němu zasvěcující Mu upřímnou vírou svou! Chvála Bohu, Pánu lidstva veškerého!“ (Korán, 4D:61-65)¹²

⁸ Íbráhím byl syn Muhammeda, který ve věku dvou let podlehl nemoci.

⁹ *Korán*. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 582.

¹⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0, str. 21.

¹¹ Hammudah Abd Al Ati. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4, str. 11.

¹² *Korán*. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str.

V Koránu stojí, že láska, kterou Bůh cítí ke svým tvorům je nesmírná. Stará se o člověka před narozením i po něm, po dobu celého života. Svým tvorům dává podobu, smysly, schopnosti a možnost růstu. Pomáhá člověku, živí ho, rozumí mu a dává mu pocity směřující k dobru a lidskosti.¹³

Boží milosrdenství je velkou součástí jeho podstaty. Díky Božímu milosrdenství je člověk schopen skutečného poznání. Dává člověku důstojnost, inteligenci, čest, úctu, odvahu a mnoho dalších vlastností vedoucích ke skutečnému štěstí. Milosrdenství Boží také umožňuje utišit smutek a překonat problémy. Milosrdný Bůh na člověka nezapomíná a neignoruje jeho modlitby, ukazuje mu správnou cestu.¹⁴

Bůh umí i odpustit. Pokud člověk spáchá hřích a poruší Boží zákon, tak svým činem urazí Boha a znehodnotí tak vlastní existenci. Pokud však takový člověk chce svůj hřích odčinit a lituje svých hříchů, musí se k Bohu modlit a chtít se k Bohu vrátit, potom mu bude odpuštěno. Bůh na oplátku nic nechce, protože je nezávislý a člověk mu nedokáže jeho milosrdenství oplatit. Vše, co člověku nařizuje, dělá jen pro jeho vlastní dobro. Chce, aby se člověku dostalo dobrého šťastného života v míru a lásce.¹⁵

1.3 Povinnosti vůči Bohu

Muslimové jsou povinni vykonávat soubor náboženských zvyklostí. Zásadní význam zde má pět povinností, které souhrnně označujeme za pět pilířů náboženství, dodnes se považují za nejpodstatnější znaky příslušnosti k islámu. Tvoří je: vyznání víry (*saháda*), modlitba (*salát*), náboženská daň (*zakát*), půst v měsíci ramadánu (*sawm*) a pouť do Mekky (*hadždž*). Význam pěti pilířů.¹⁶

Šaháda. Tento termín znamená svědectví nebo dosvědčení. Islámská šaháda zní: „*Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží.*“ Muslimové tímto příslibují víru ve zjevený Korán. Vyznávají víru v každodenních modlitbách, které šahádu obsahují jako výraznou část.¹⁷

¹³ Hammudah Abd Al Ati. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4, str. 12.

¹⁴ Tamtéž, str. 12.

¹⁵ Tamtéž, str. 12.

¹⁶ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0, str. 91.

¹⁷ Tamtéž, str. 92.

Tahára. Tahára znamená čistota. Islám přikládá velkou závažnost čistotě. Jde o čistotu tělesnou, morální a rituální v jediném celku. Tahára sice nepatří mezi zmíněných pět pilířů, tvoří však důležitý předpoklad platnosti modlitby.¹⁸

Salát tedy modlitba představuje hlavní, každodenní povinnost muslima. Všechny náležitosti modlitby jsou přísně závazné pro každého muslima, který dosáhl dospělosti a je duševně zdravý.¹⁹

Zakát. Jedná se o povinné náboženské daně odváděné do státní pokladny.²⁰

Sawm. Muslimové drží půst třicet dní v měsíci ramadánu, jak zavedl Muhammad v Medíně na jaře roku 624. Povinnost půstu platí pro dospělého, duševně a tělesně zdravého muslima.²¹

Hadždž – Znamená povinnost vydat se alespoň jednou za život na pout' do Mekky, tak ukládá Korán všem dospělým muslimům.²²

Džihád. Džihád je povinnost bojovat za víru. Ve vývoji se úzce přimyká k povinnostem vůči Bohu, avšak místo šestého pilíře zaujal pouze u chárodžovské sekty.²³

Děti víru v islám zpravidla dědí po rodičích, v případě, že jsou oba rodiče muslimové, je situace jasná, a i dítě se stává muslimem. V případě, že jsou rodiče každý jiného vyznání, právní školy učí, že dítě vždy zdědí víru po tom rodiči, který je muslimem.²⁴

¹⁸ Tamtéž, str. 93.

¹⁹ Tamtéž, str. 96.

²⁰ Tamtéž, str. 104.

²¹ Tamtéž, str. 107.

²² Tamtéž, str. 110.

²³ Tamtéž, str. 114.

²⁴ Tamtéž, str. 91.

2 Odpadnutí

Slovo apostaze, jako takové pochází z řeckého *apostasia*, tento termín označuje odpadnutí či odstoupení od víry. V náboženském slova smyslu apostaze znamená veřejné zřeknutí se vyznávaného náboženství.²⁵

Odpadlictví dříve existovalo jak v judaismu, tak v křesťanství a znalo ho dokonce i řecké a římské náboženství. Jak samotné odpadlictví, tak i postoje odpadlíků se v průběhu staletí měnily a vyvíjely. Vyvíjely se také postoje a tresty vůči odpadlíkům. Judaismus považoval odpadlíka za zrádce a až do roku 100 n. l. se rabíni modlili: „*At' odpadlíci nemají žádnou naději. Nadvláda arogance v našich dnech rychle zakoření. A necht' křesťané a sektáři za chvíli zahynou. At' jsou vymazáni z knihy života.*“ Od 3. století bylo odpadlictví v křesťanství považováno za pohanství a odpadlíci byli stále přísněji trestáni.²⁶

V té době bylo odpadnutí od víry neodpustitelným činem a takový člověk, který se tohoto činu dopustil, byl vyloučen ze společnosti a přišel téměř o vše, nadále nedisponoval žádným právem. Odpadlík byl tímto činem krutě zahanben. Odpadlictví souvisí s Boží výlučností. Křesťanství a islám tvrdili, že jsou jedinými svědky konečného Božího zjevení lidstvu a ani jeden z nich nepřipustil spásu mimo svůj vlastní systém víry. Zatímco hinduismus a buddhismus nikdy neměly takový postoj. Proto v těchto náboženstvích nenacházíme problém odpadnutí.²⁷

Annie Laurentová ve své knize²⁸ píše, že se odpadlíci ve státech, kde je islám oficiální náboženství, dělí na dvě kategorie, tou první jsou lidé „bez náboženství“ nebo pohané, tou druhou jsou takzvaní lidé Knihy.

V prvním případě jde o lidi, kteří jsou stoupenci takzvaných pohanských náboženství jako je hinduismus, buddhismus apod. Tito lidé nedisponují žádnými zákonnými uznáními ani právy v zemích, kde působí islám. Do této kategorie také patří lidé, kteří vyznávají ateismus. Něco takového však muslimové neuznávají, a tak jsou tyto lidé považováni za muslimy a musí se podřítit šarii²⁹

²⁵ *Apostáze* [online]. online: o, 2016 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://cs.dbpedia.org/page/Apostáze>

²⁶ WARRAQ, Ibn. *Leaving Islam: Apostates Speak Out* [online]. 1. Amherst, New York 14228-2197: Prometheus Books, 2003 [cit. 2022-04-12]. ISBN 1-59102-068-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/Leaving_Islam.html?id=CiDYAAAAMAAJ&redir_esc=y, str. 22.

²⁷ Tamtéž, str. 23.

²⁸ LAURENTOVÁ, Annie. *Islám: Pro ty, kdo o něm chtějí mluvit, ale zatím o něm mnoho nevědí*. 2. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-077-0, str. 82.

²⁹ Tamtéž, str. 82.

Lidé Knihy jsou pak lidé, kteří mají něco jako ochranu a jsou to především židé a křesťané.³⁰

Způsoby, jak odpadnutí probíhá:

a) Odpadnutí dobrovolné s plným vědomím toho, co odpadlíci dělají nebo odpadnutí nedobrovolné, například, když jsou nuceni.

b) Odpadnutí skrývané či veřejné, kdy odpadlíci tuto skutečnost oznámí.

c) Odpadnutí náhlé nebo postupné.

d) Agresivní odpadnutí, kdy si odpadlík zneprátelel svou bývalou komunitu nebo pokojné odpadnutí.

e) Odpadnutí rozhodné, kdy jde o komplexí distancování se nebo odpadnutí nerozhodné, kdy má odpadlík pochybnosti vůči víře

f) Čisté odpadnutí s minimálním emocionálním rozruchem nebo chaotické odpadnutí ve víru zmatku a dramatu.

g) Radostné odpadnutí s pocitem úlevy až euforie nebo zdrcující odpadnutí, kdy odpadlík pociťuje bolest, lítost, a že už nic nebude jako dřív.³¹

2.1 Odpadnutí a Korán

V Koránu se o odpadlictví hovoří často, někde tento stav najdeme pod pojmem *ar-ridda*, což znamená odpadlictví. Jinde o odpadlictví Korán mluví nepřímou a metaforicky. Korán se odpadlictví dotýká hned několika verši:³²

*„Dotazují se tě na posvátný měsíc a na bojování v jeho průběhu.... Pro ty z vás, kdož od náboženství svého odpadnou a jako nevěřící zemřou, marné bude jejich konání na tomto i onom světě - ti ohně obyvateli se stanou a nesmrtelní v něm budou.“ (2:217)*³³

³⁰ Tamtéž, str. 82.

³¹ COTEE, Simon. *The Apostates: When Muslims Leave Islam*. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 57.

³² SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 6.

³³ *Korán*. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 468.

„Jak by mohl Bůh správně vést lidi, kteří se zřekli víry poté, co uvěřili, a poté, co dosvědčili, že posel je pravdivý, a poté, co k nim přišly jasné důkazy? Bůh přece nepovede cestou správnou lid nespravedlivý.“ (3:86)³⁴

„Od žádného z těch, kdož neuvěřili a jako nevěřící zemřou, nebude přijata ani země zlatem naplněná, kdyby se tím chtěli vykoupit. Pro ty je určen trest bolestný a nebudou mít pomocníky žádné.“ (3:91)³⁵

Vy, kteří věříte! Budete-li poslouchat skupinu jednu z těch, jimž bylo dáno Písmo, obrátí vás poté, co jste již uvěřili, opět v nevěrectví.“ (3:100)³⁶

„v den, kdy rozjasní se tváře některé, zatímco jiné se zachmuří. A těm, jejichž tváře se zachmuří, bude řečeno: "Proč jste se stali nevěřícími poté, co přijali jste víru? Ochutnejte trest za to, že jste byli nevěřící!" (3:106)³⁷

„Ti, kdož koupili nevěrectví za víru, v ničem nemohou uškodit Bohu a je očekává trest bolestný.“ (3:176)³⁸

„Věřu ti, kdož uvěřili a potom se stali nevěřícími a znovu uvěřili a opět se stali nevěřícími a pak ještě zvětšili nevěrectví své, těm Bůh věru nemůže odpustit a nepovede je správnou cestou.“ (4:137)³⁹

„Na toho, kdo zapře Boha poté, co již uvěřil - kromě toho, kdo byl domčen, zatímco srdce jeho klidné bylo ve víře - a zejména na toho, kdo hrud' svou nevíře otevřel, dopadne hněv Boží a pro něj je připraven trest nesmírný,“ (16:106)⁴⁰

„Věřu ti, kdož neuvěřili a od cesty Boží se odvrátili a od posla se odloučili, když už jim bylo objasněno správné vedení, neuškodí v ničem Bohu, jenž marnými učiní skutky jejich.“ (47:32)⁴¹

³⁴ Tamtéž, str. 504.

³⁵ Tamtéž, str. 504.

³⁶ Tamtéž, str. 505.

³⁷ Tamtéž, str. 505.

³⁸ Tamtéž, str. 513.

³⁹ Tamtéž, str. 538.

⁴⁰ Tamtéž, str. 300.

⁴¹ Tamtéž, str. 494.

Uvedené verše z Koránů mluví o odpadlictví jako o situaci, kdy muslim upustí od víry poté, co uvěřil. Verše můžeme interpretovat i jako varování pro ty, kdo v islám uvěřili, aby se lehce své víry nezbavovali. V opačném případě zmíněné verše mohou také posloužit muslimům k upevnění jejich víry při případných pochybnostech.⁴²

Verše Koránu popisují zdravotní stav odpadlíků po psychické stránce jako nezdravý. Jejich duše by měla být zasažena něčím neznámým, co způsobí, že muslim již nadále nevěří. Mají trpět úzkostmi a poruchami vnímání. Poté, co jim Bůh ukázal pravdu a nechal je jít po správné cestě, sešli. Verše mluví o Božím trestu za odpadlictví, ten by měl mít podobu věčného utrpení v posmrtném životě, ale i během života na zemi, a to právě v podobě psychické nestability a vnitřního nepokoje. Odpadlíci by měli být postihnuti strachem z toho, co přijde po smrti. V arabských zemích se odpadlictví řeší jako veřejná věc na rozdíl od Západu, kde je něco jako volba náboženství či jeho zřeknutí se svobodnou a soukromou záležitostí.⁴³

2.2 Proč muslimové opouští islám?

Opadlíci jsou nespokojeni s islámem hlavně proto, že islám podle jejich názoru pronáší velká a empirická tvrzení o světě a lidské existenci, že islám je ze své podstaty nedemokratický a neliberální. Tyto důvody by měly být společností pochopeny. Odpadlíci nepředstavují žádné riziko a měli bychom vzít v úvahu, že jsou lidé s vlastními názory a mají vlastní soukromou motivaci opustit islám.⁴⁴

Co tedy bývalé muslimy vedlo k odpadnutí? Je to soubor přesvědčení, že celý islám není dobrý. K odpadnutí od islámu vede mnoho osobních zkušeností bývalých muslimů a celá tato situace spadá pod jakýsi problém morálního ohrožení, kdy je zpochybňována integrita vlastního já. Člověk v této situaci je konfrontován s nejzákladnějšími otázkami: „v co věřím?“, „jaký je můj účel?“, „jak mám žít svůj život?“, „komu můžu věřit?“, „čeho bych si měl nejvíce vážit?“, „kdo jsem?“⁴⁵

Dalším a velice aktuálním tématem vzhledem k aktuálnímu společenskému diskurzu může být sexuální orientace. Islám se k homosexualitě vyjadřuje s nechutenstvím a považuje

⁴² SHERO, Roz. *Opadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 9 a 10.

⁴³ Tamtéž, str. 10.

⁴⁴ COTEE, Simon. *The Apostates: When Muslims Leave Islam*. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 78.

⁴⁵ Tamtéž, str. 79.

to za něco odporného ze společenského a etického hlediska. Podobně se islám vyjadřuje k masturbaci či prodeji a užívání sexuálních pomůcek.⁴⁶ Korán o homosexualitě mluví takto:

„A hle, pravil Lot lidu svému: „Zdaž budete se oddávat nemravnosti, již před vámi se žádný na světě tomto nedopustil? (7:80)⁴⁷

Vždyť vy z vášně své k mužům vcházíte místo k ženám! Vy věru jste lid, jenž všechnu míru překračujete!“ (7:81)⁴⁸

Pro mnoho žen muslimek může být motivací k odpadnutí od víry v islámu postoj, který je k nim ze strany islámu zaujímán, kdy je hlavním aspektem nadřazení muže nad ženou.⁴⁹ Verše vystihující postoj islámu k ženám:

„Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednom z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a střeží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil střežit. A ty, neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušné, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký.“ (4:34)⁵⁰

„Ženy prorokovy! Té z vás, jež dopustí se hanebnosti zjevné, té bude trest zdvojnásoben, a to je pro Boha velmi snadné.“ (33:30)⁵¹

S postavením, které ženy v islámu zaujímají se pojí i nošení „závoje“, ten má zamezit vystavování „ozdob“ ženského těla. Korán mluví o šacení a chování žen mimo domov takto:⁵²

„A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odiv své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A necht' spustí

⁴⁶ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Druhé. Praha: Dingir, 2018. ISBN 978-80-86779-45-4, str. 223.

⁴⁷ *Korán*, česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 403.

⁴⁸ Tamtéž, str. 404.

⁴⁹ LAURENTOVÁ, Annie. *Islám: Pro ty, kdo o něm chtějí mluvit, ale zatím o něm mnoho nevědí*. 2. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-077-0, str. 119.

⁵⁰ *Korán*, česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 526.

⁵¹ Tamtéž, str. 550.

⁵² LAURENTOVÁ, Annie. *Islám: Pro ty, kdo o něm chtějí mluvit, ale zatím o něm mnoho nevědí*. 2. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-077-0, str. 120.

závoje své na řadra svá. A nechť nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. “ (24:31)⁵³

Proroku, řekni manželkám svým, dcerám svým i věřícím ženám, aby přitahovaly k sobě své závoje! A toto bude nejvhodnější k tomu, aby byly poznány a nebyly uráženy“ (33:59)⁵⁴

Simon Cotee ve své knize *The Apostates: When Muslims Leave Islam* tvrdí, že proces odpadnutí od víry má tři stádia:

1. Fáze před odpadnutím. Je to období vedoucí k zřeknutí se islámu.
2. Odpadnutí. Tato fáze je aktem zřeknutí se víry.
3. Fáze po odpadnutí. Období po rituálním zřeknutí se islámu, kde je konfrontován a kontrolován význam a důsledky mentální metamorfózy⁵⁵ odpadlíka.⁵⁶

2.2.1 Fáze před odpadnutím

Tato fáze začíná především pochybnostmi. Pocitem, že něco není v pořádku a že jejich víra nedává smysl. Samozřejmě záleží na člověku, každý tu pochybnost může cítit v něčem jiném a každý ji cítí jinak. Je to intenzivní proces, který se odráží na lidské bytosti a může být velmi náročné porozumět sobě samému. Pochybnosti směřují k jedné nebo více z následujících tří věcí. První je pravdivost tvrzení islámu, druhou je morálka islámských příkazů nebo zákazů a třetí jejich užitečnost. Simon Cotee tyto pochybnosti o islámu dělí na pochybnosti epistemologické⁵⁷, morální a instrumentální.⁵⁸

2.2.1.1 Epistemologické pochybnosti

Tyto pochybnosti souvisí s intelektuální architekturou islámu, tedy tvrzení islámu o původu světa a samotné funkci světa se nezdají být pravdivá. Samozřejmě, že jednou z těchto pochybností je existence Boha. Odpadlíci si kladou otázku, kdyby Bůh existoval, zanechal

⁵³ *Korán*, česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 559.

⁵⁴ Tamtéž, str. 553.

⁵⁵ Metamorfóza také přeměna nebo proměna.

⁵⁶ COTEE, Simon. *The Apostates: When Muslims Leave Islam*. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 80.

⁵⁷ Týkající se vědeckého poznání a poznávání, také noetický, gnozeologický.

⁵⁸ COTEE, Simon. *The Apostates: When Muslims Leave Islam*. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 80.

by ve světě tolik utrpení a bídy? Podle odpadlíků by také Bůh byl někdo nejistý a marnivý, někdo, kdo vyžaduje neustálé uctívání. Kdyby odpadlíci věřili v Boha, byl by to někdo krásný a úžasný. Jedním z výrazů odpadlíků bylo také to, že nemohou věřit v Boha, který stvořil peklo. Mezi další varianty epistemologických pochybností patří pochybnosti související se samotným výkladem božství v Koránu.⁵⁹

„On je ten, jenž seslal ti Písmo, v němž některé verše jsou pevně stanovené, a ty jsou podstatou Písma, zatímco jiné jsou víceznačné. Ti, v blízkosti srdcíh je odchýlení, následuje to, co je v něm víceznačné, usilující tak o rozkol a snaží se o svůjvolný výklad toho; však nezná výklad toho nikdo kromě Boha. Ti však, kdož pevní jsou ve věděni, hovoří: „My v ně jsme uvěřili; vše, co obsahuje, od Pána našeho je!“ A připomínají si to jedině ti, kdož rozmyslem jsou obdařeni.“ (3:7)⁶⁰

„Náboženstvím jediným u Boha jest věru islám. Ti, jimž dáno bylo Písmo, se dostali do sporu teprve tehdy, když přišlo k nim věděni, následkem vzájemné řevnivosti. A kdo nevěří ve znamení Boží, zjistí, že Bůh věru je rychlý v účtování.“ (3:19)⁶¹

„Bůh sám svědčí, že není božstva kromě Něho; a dosvědčují to i andělé a ti, jimž dáno bylo věděni. On stará se o spravedlnost - a není božstva kromě Něho, mocného, moudrého.“ (3:18)⁶²

2.2.1.2 Morální pochybnosti

Opadlíci byli také na pochybách o morálce islámu, nezdálo se správné věřit v Boha, který trestá za nevíru v islám. Proč by někdo takový měl jít do pekla? (viz. kapitola 2.1)

Pro mnoho odpadlých žen byl morálním problémem to, jak islám pohlíží na ženy a jak s nimi zachází.⁶³ Příklad z Koránu vystihující podřazenost žen:

⁵⁹ Tamtéž, str. 81.

⁶⁰ Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 495.

⁶¹ Tamtéž, str. 497.

⁶² Tamtéž, str. 497.

⁶³ COTEE, Simon. The Apostates: When Muslims Leave Islam. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 83.

„Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednomu z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a střeží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil střežit. A ty, neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušné, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký.“ (4:34)⁶⁴

2.2.1.3 Instrumentální pochybnosti

Tyto pochybnosti pramení většinou ze zákazů volnočasových aktivit, které mají lidé rádi, jako je například hraní šachů. Šachy jsou muslimům zakázány, hadís říká, že hraní šachů je ekvivalentem ponoření ruky do prasečí krve. Instrumentální pochyby často podporovaly zesílení morálních pochybností.⁶⁵ Korán praví:

„Dotazují se tě na víno a na hru majsir. Rci: „V obou z nich je pro lidi hřích těžký i užitek, avšak jejich hřích je větší než užitek.“ A dotazují se tě na to, co mají rozdávat“ (2:216)⁶⁶

„Vy kteří věříte! Víno, hra majsir, obětní kameny a vrhání losů šípy jsou věru věci hmsné z díla satanova. Vystříhejte se z toho – a možná že budete blaženi.“ (5:92)⁶⁷

Spouštěčem pochybností o islámu byly podle muslimů významné osobní zkušenosti, jako je smrt blízkého člověka, rozpad manželství, finanční krize a další traumatické podněty, které člověka donutily zamyslet se nad hlubším smyslem existence⁶⁸

Dalším podnětem k pochybnostem je vystavení se alternativám, kdy je člověk nucen kriticky přemýšlet o otázkách souvisejících s islámem a hledat na ně odpovědi. S touto částí může člověk zjistit, že na všechny tyto otázky existují jasné a uspokojivé odpovědi.⁶⁹

⁶⁴ Korán, česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 526.

⁶⁵ COTEE, Simon. The Apostates: When Muslims Leave Islam. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 84.

⁶⁶ Korán, česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 469.

⁶⁷ Tamtéž, str. 612.

⁶⁸ COTEE, Simon. The Apostates: When Muslims Leave Islam. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 85.

⁶⁹ Tamtéž, str. 87.

Mezi možné spouštěče pochybností patří také biblické objevy. Mnoho muslimů bylo věřících, protože jejich rodiče byli věřící, ne proto, že přesně věděli, čemu věří. Muslimské děti byly často věřící z poslušnosti. Bylo také zvykem, že se muslimské děti učily Korán a jeho verše nazpaměť, ale jeho slovům pořádně nerozuměly, až postupem času, když četly násilné verše, začaly objevovat určitou krutost.⁷⁰ Brutalita se v Koránu objevuje například v těchto verších:

„A je vám předepsán také boj, i když je vám nepříjemný. Je však možné, že je vám nepříjemné něco, co je pro vás dobré, a je možné, že milujete něco, co je pro vás špatné, jedině Bůh to zná, zatímco vy to neznáte.“ (2:216)⁷¹

„A hle, Pán tvůj vmukl andělům: „Jsem s vámi, podpořte tedy ty, kdož uvěřili! Já vrhnu do srdcí těch, kdož nevěří, hrůzu a vy bijte je po šíjích a bijte je po všech prstech!“ (8:12)⁷²

Z výše uvedených osobních zkušeností jedna nebo kombinace dvou nebo více vyvolala úvahy o nejistotě v islámské víře.⁷³

2.2.2 Opravdové porozumění obsahu textu Koránu, duchovní odcizení a politické situace jako spouštěče ateismu

Mnoho muslimů mělo v dospívání hluboký vztah k islámu, a to se odrazilo v jejich formování do dospělosti. Mladí muslimové nechtějí být jen muslimy, chtějí být oddanými muslimy, „dobrymi muslimy“. A v mnoha případech to chtějí ne kvůli rodičům, ale kvůli sobě, je to ambice jejich dospívání. Proto se mnoho mladých dívek rozhodne nosit hidžáb, nikoli na popud svých rodičů, ale z vlastního přesvědčení, z pocitu, že je to správné.⁷⁴

Protože mnoho muslimů v dospívání se chce stát dobrými muslimy, chtějí porozumět islámské teologii a historii, chtějí vědět, co přesně je udělá dobrými muslimy. Mnoho muslimů vědělo, jak recitovat Korán od dětství, ale byla to jen slova naučená nazpaměť a

⁷⁰ Tamtéž, str. 90.

⁷¹ Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 526.

⁷² Tamtéž, str. 485.

⁷³ COTEE, Simon. The Apostates: When Muslims Leave Islam. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691, str. 90.

⁷⁴ Tamtéž, str. 94.

mezi mnoha dětmi a dospívajícími muslimy nebylo plné pochopení významu Koránu. Svou roli zde hraje i jazyková bariéra, mnoho muslimů žijících v nearabských zemích arabsky ani neumělo, takže Koránu z tohoto důvodu nerozuměli. Dalším důvodem bylo nedorozumění kvůli příliš nízkému věku. S nadcházející ambicí stát se dobrým muslimem přišla potřeba plně porozumět samotnému Koránu. A tady nastává pro muslimy velký problém, aby nadále věřili v islám. Překlad a celkové chápání islámu může být matoucí až drsné.⁷⁵

Několik veršů obsažených v Koránu je drsných až násilných, o čemž mladý muslim nemá ani ponětí, takže při konfrontaci s překladem to může být velmi traumatizující. Nespočet mladých muslimů tvrdí, že při čtení překladu Koránu jej museli odložit s pocitem, že to, co je tam napsáno, nemůže být správné. Příběhy v Koránu zmiňující vraždy a jiné násilné činy se tak staly pro mladé muslimy nepřijatelné a způsobily, že pochybovali o islámu nebo již nepotřebovali pokračovat ve svém objevování islámu. Dokonce jeden respondent ze zdroje dochází k závěru, že „nejrychlejší způsob, jak proměnit muslima v ateistu, je nechat ho číst Korán v jazyce, kterému rozumí“.⁷⁶

Velkou roli na cestě k apostazi hraje pocit opuštěnosti ze strany Boha. Určité procento odpadlíků tvrdí, že odpadli od víry, protože už necítili, že Bůh je. Často tento pocit pociťovali ve chvílích, kdy potřebovali podporu v těžkých životních situacích a ta nepřicházela od Boha. Postupem času vznikla lhostejnost mezi muslimem a Bohem. Nastává takzvané duchovní odcizení, kdy muslimové cítili, že se jim Bůh vzdaloval nebo že je úplně opustil.⁷⁷

Pro mnohé odpadlíky se stala zásadní událost z 11. září roku 2001. Teroristický útok, kdy byly napadnuty budovy světového obchodního centra v New Yorku známé jako dvojčata. Útok byl pro některé muslimy zničující a pohybovat se ve společnosti, která tento čin ve světle islámu bránila a podporovala, bylo pro tyto lidi jednoznačně zásadní událostí, která rozhodla o odpadnutí určitého počtu muslimů. Odpadlíci odmítají obhajovat činy nevinného umírání pod záštitou víry.⁷⁸

2.2.3 Fáze odpadnutí

V této fázi se člověk dostává k uvědomění na základě zmíněných epistemologických, morálních nebo instrumentálních pochybností, ať už o Bohu nebo o Koránu. Člověk si uvědomuje, že už nemá smysl, aby se hlásil k islámu. Toto uvědomění je skutečně hlubokou

⁷⁵ Tamtéž, str. 95.

⁷⁶ Tamtéž, str. 90.

⁷⁷ Tamtéž, str. 94.

⁷⁸ Tamtéž, str. 95.

a osobní zkušeností pro každého ex-muslima. Někteří odpadlíci obvykle popisují tuto zkušenost jako náhlý zásah, když po dlouhém přemýšlení a zkoumání původu islámu zjistili, že islám je falešný, byl to jeden okamžik.⁷⁹

Jiní říkají, že nedokážou zachytit jeden okamžik, jako ten, kdy si uvědomili, že už nevěří v Boha, naopak, byl to postupný proces, samozřejmě se stejným koncem, a to, že se muslim stal odpadlíkem.⁸⁰

Odpadlíci nacházejí úlevu v procesu odpadnutí od víry, opravdové sebepoznání, po dlouhé době hledání smyslu v islámu a snaha být dobrým muslimem. Je to nalezení svobody, a to přináší velkou úlevu. Pro odpadlíky je to také pocit vzrušení pramenící z odhození nechtěné identity a možnosti poznání sebe sama. Odpadlíci, osvobození od strachu z různých trestů, které islám přináší, nacházejí pocit bezstarostnosti a svobody.⁸¹

I pocit viny se pojí s odpadnutím od víry. Bohužel tento pocit je s touto situací spojen ne proto, že by si bývalí muslimové mysleli, že dělají něco špatně, ale proto, že se bojí velkého zklamání ze strany rodiny a blízkých. V arabských zemích je odpadlictví značným problémem.⁸²

Ale mnoho odpadlíků zjišťuje, že kvůli apostazi pocívali velký hněv. Negativní emoce ovládají jejich mysl, protože kvůli islámu ztratili spoustu času. Času, který věnovali tomu, že se oddali špatné víře. Jsou naštvaní také z toho důvodu, protože přišli o spoustu životních příležitostí, které islám buď přímo zakazoval, nebo je kvůli tomu prostě nemohli realizovat.⁸³

2.2.4 Fáze po odpadnutí

Mnoho odpadlíků se po odpadnutí od islámu distancuje, ať už sobě, nebo později svým blízkým a společností. Jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, odpadlictví je v arabských zemích velkým problémem a tabu. Řešení odpadnutí je v arabské společnosti velmi komplikované a odpadlík se potýká s mnoha nepříjemnými situacemi. Mluvíme o odmítnutí rodinou či přáteli i celou společností, ve které odpadlík žije. Z tohoto důvodu mnoho bývalých muslimů také skrývá své odpadnutí od islámu.⁸⁴

⁷⁹ Tamtéž, str. 132.

⁸⁰ Tamtéž, str. 134.

⁸¹ Tamtéž, str. 135.

⁸² Tamtéž, str. 137.

⁸³ Tamtéž, str. 138.

⁸⁴ Tamtéž, str. 273.

Samotné odpadnutí představuje ve společnosti menší problém, pokud odpadlík žije mimo arabské země. Například ve chvíli, kdy odpadlík emigroval do zcela jiných kultur, kde se nemusí bát odmítnutí společností nebo dokonce trestu.⁸⁵

Po odpadnutí nastává nová situace, kdy se odpadlíci musí naučit žít v nové realitě, najednou mohou dělat věci, které dříve dělat nemohli, vytvořit si novou identitu a určit, v co budou věřit. Nová realita se objevuje i ve vztazích se členy rodiny. Není-li odpadlík bez kompromisů odmítnut, stále čelí nepříjemným jednáním a debatám na toto obtížné téma, kdy se snaží najít způsob, jak pracovat s rodinnými příslušníky, aby neztratil rodinné vazby.⁸⁶

Ve společenském životě se věci mění, nyní mohou svobodně navazovat vztahy, mohou pít alkohol, mohou si vybrat partnera na základě sexuální orientace a dalších osobních preferencí. Je to nové životní období, kdy má odpadlík možnost svobodně se rozhodovat o dalších životních otázkách.⁸⁷

⁸⁵ Tamtéž, str. 275.

⁸⁶ Tamtéž, str. 279.

⁸⁷ Tamtéž, str. 280.

3 Trest za odpadlictví

Znalci Muhammadova života se shodují, že již v rané fázi islámu se původní islámské obce nesmiřovaly s nevěrci, ti dostali na vybranou, buď přijmou islám nebo smrt.⁸⁸ Už tento fakt vede k zamyšlení se nad možným trestem za odpadnutí od víry v islámu.

Stejně jako Korán hovoří o odpadlictví, tak v něm najdeme v této souvislosti i verše, které odkazují na trest za odpadnutí:

„A ty, kdož neuvěřili, potrestám trestem přísným na tomto i na onom světě a nebudou mít žádné pomocníky,“ (3:56)⁸⁹

„A přáli by si, abyste se stali nevěřícími, jako jsou oni, a abyste byli stejní. Neberte si mezi nimi přátele, dokud se nevystěhují na stezku Boží! A jestliže se obrátí zády, pak je chytte a zabte, kdekoliv je naleznete! A neberte si z nich přátele, ani pomocníky“ (4:89)⁹⁰

„A najdete i jiné pokrytí, které chtějí získat důvěru a důvěru svého lidu. Kdykoliv se vás pokusí svést k odpadnutí, budou v tom odražení. A jestliže se nebudou držet stranou od vás a nevzdají se vám na milost a nesloží své ruce, tedy je chytte a zabte, kdekoliv je naleznete! A nad tím vám dáváme pravomoc zřetelnou.“ (4:91)⁹¹

Svoboda náboženství je určena lidem, kteří nebyli nikdy zasvěceni islámu. Pokud se tedy bavíme o někom, kdo konvertoval k islámu zcela dobrovolně poté, co mu byl do detailu odhalen a rozhodl se pro opuštění víry, takový člověk popírá či zpochybňuje dokonalost islámu. Nedá se to tedy brát jinak než jako opovržení islámem. Trest smrti má v tomto případě zabránit dalším muslimům, kteří by snad něco podobného jako opuštění víry zamýšleli.

⁸⁸ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Druhé. Praha: Dingir, 2018. ISBN 978-80-86779-45-4, str. 58

⁸⁹ Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 501.

⁹⁰ Tamtéž, str. 532.

⁹¹ Tamtéž, str. 532.

Z jiného pohledu by to mělo být i opatření před lidmi, co by k islámu chtěli přejít bez opravdu hlubokého a úplného pochopení tohoto náboženství.⁹²

3.1 Odpadnutí a islámské právo

Islám uznává dva právní zdroje, těmi jsou sunna a Korán.⁹³

I v sunně, tak jako v Koránu, nalezneme několik výroků spojených s odpadlictvím: „*Toho, jenž změnil své náboženství, zabijte ho.*“⁹⁴

Jedná se o výrok, který má být zdrojem, o nějž se opírá trest smrti. Zdroj, ze kterého vychází mnoho dnešních islámských učenců. Na druhé straně se diskutuje o jeho postavení, a to z důvodu nedůvěryhodnosti Akramy, jenž je vypravěčem tohoto výroku nebo z důvodu vytržení výroku z kontextu, protože neznáme doplňující informace, za jakých okolností se takto Prorok vyjádřil.⁹⁵ „*Kdo se odvrátí od svého náboženství a opustí lid/společenství.*“⁹⁶

Ptáme se, zda je odpadnutí od islámu dostatečným zločinem, aby byl potrestán smrtí. Odpadlík zde neopouští pouze islám, ale také celé společenství, jehož je členem. I o tento výrok se opírá mnoho zastánců trestu smrti.⁹⁷

V islámském právu máme dva přístupy, podle kterých dělíme trestné činy, a to jsou trestné činy proti lidem a trestné činy proti Bohu. Trestné činy spáchané proti Bohu jsou smilstvo nebo cizoložství, krádež, křivé obvinění z cizoložství nebo smilstva, požití alkoholických nápojů, loupežné přepadení a vyhlášení války proti muslimské obci. K těmto zločinům přiřazujeme i odpadlictví. Každý tento zločin má také svůj stanovený trest, například za krádež je přikázáno useknutí ruky, za smilstvo je sto ran bičem a za cizoložství hrozí ukamenování.⁹⁸

Cizoložství: cizoložníci a cizoložníka zbičujte, každého z nich sto ranami!
(24:2)⁹⁹

⁹² SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 11.

⁹³ LAURENTOVÁ, Annie. *Islám: Pro ty, kdo o něm chtějí mluvit, ale zatím o něm mnoho nevědí*. 2. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-077-0, str. 98.

⁹⁴ SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 13.

⁹⁵ Tamtéž, str. 14.

⁹⁶ Tamtéž, str. 16.

⁹⁷ Tamtéž, str. 17.

⁹⁸ Tamtéž, str. 12.

⁹⁹ Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 556.

Krádež: Zloději a zlodějce utněte ruce jejich v odplatu za to, co provedli, a jako varovný příklad od Boha! (5:38)¹⁰⁰

Za odpadlictví je stanoven trest ve formě popravy, což je dáno již z dob raného islámu. Dnes se najdou vědecké práce, které se věnují spravedlivosti tohoto trestu a zda není tento trest v rozporu s lidskými právy.¹⁰¹

3.1.1 Argumenty sloužící k legitimizaci trestu smrti za odpadlictví

3.1.1.1 Svádění věřících od víry

V některých případech najdeme lidi, kteří vstoupí k islámu, aby mohli později odstoupit. Jejich cílem má být podryvání autenticity islámu a zasetí pochybností mezi jeho vyznavače. Trestem je v tomto případě zabití na základě verše z Koránu:

„Zabíjejte je všude, kde je dostihnete, a vyžeňte je z míst, odkud oni vás vyhnali, vždyť svádění od víry je horší než zabití. Avšak nebojujte s nimi poblíže Mešity posvátné, dokud oni s vámi zde nezačnou bojovat. Jestliže však vás tam napadnou, zabte je - taková je odměna nevěřících!“ (2:191)¹⁰²

Tento verš zmiňuje, že svádět někoho k odpadnutí od víry je mnohem horší než zabít.¹⁰³

3.1.1.2 Odpadlictví a vyhlášení války proti muslimské obci

V tomto případě je odpadlictví spojeno se samotným aktem vyhlášení války islámské obci. Tento trestný čin se trestá smrtí a stejně tak je trestán i ten, kdo se vzbouří proti zřízení islámské obce, veřejnému pořádku nebo ten, kdo podněcuje morální rozklad společnosti. Korán zdůrazňuje vážnost trestání rebelů.¹⁰⁴

„A odměnou těch, kdož vedli válku proti Bohu a Jeho poslu a šířili na zemi pohoršení, bude věru to, že budou zabití anebo ukřižováni či budou jim useknuty jejich pravé ruce a levé nohy anebo budou ze země vyhnáni. A těm

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 606.

¹⁰¹ SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 13.

¹⁰² Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 465.

¹⁰³ SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 19.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 20.

dostane se hanby na tomto světě, zatímco na onom světě je očekává trest nesmírný.“ (5:33)¹⁰⁵

3.1.1.3 Odpadlictví v myšlenkách

Zde se jedná o odpadlictví v myšlenkové rovině. Tedy když jedinec dospěje k závěru, že pro něj víra již není přínosem. Odpadlictví má v tomto případě mnoho podob, například popírání dílčích islámských hodnot. Trest smrti se ve spojitosti s odpadlictvím v myšlenkové rovině setkává s velkou kritikou.¹⁰⁶

3.2 Ospravedlnění trestu

Víra je z pohledu islámu lidskou přirozeností a tvoří lidskou podstatu. Všechna náboženství tvrdí, že lidé jsou na tomto světě s hlubším smyslem. Člověk se vždy opírá o nějakou sílu, ať už uvnitř nebo mimo společnost a o přírodu. Na té síle se cítíme být závislí a s její pomocí získáváme motivaci a inspiraci k našemu lepšímu bytí. Instinkt víry a potřeba transcendence¹⁰⁷ je společnou záležitostí všech lidí a je nedělitelnou součástí od počátku existence. Ti, kteří podporují trest smrti, zastávají názor, že odpadlík od víry je člověk, který se odklonil od své lidské podstaty, proto jeho život ztrácí na hodnotě a podle takového chápání právo na život zaniká.¹⁰⁸

Z jiného pohledu je odpadlictví vnímáno jako neodpuštělná zrada a za to pachatelé náleží ten nejtvrděší trest. Je tu jakási povinnost čelit odpadlíkům a zamezit dalším případům odpadlictví, tak aby zůstala zachována víra muslimské společnosti. Ve chvíli, kdy je víra povinností ctít uspořádání islámské společnosti, což odpadlíci nectí, je pak je umožněno dát odpadlictví na úroveň velezrady. Zabití takového člověka je tedy ochranou tohoto náboženství.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464, str. 605.

¹⁰⁶ SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 21.

¹⁰⁷ Transcendence znamená přesahování smyslových i rozumových možností, skutečností.

¹⁰⁸ SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D., str. 24.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 25.

4 Analýza publikovaných článků metodou Potter Box

Tato část se bude věnovat analýze mediálních výstupů, pomocí metody Potter Box. Články v této části jsou z online zdroje ANOPRESS, kdy je po zadání časového období pěti let a vhodných klíčových slov můžeme považovat za relevantní vzhledem k předešlé části práce. Je nutno říci, že článků na danou problematiku není mnoho, což může potvrdit fakt, že islám není součástí naší kultury a problematika odpadlictví není v českých médiích nijak rozšířená. Na články s danou problematikou aplikujeme model pro přijímání etických rozhodnutí Potter Box. Tento model se skládá ze čtyř částí. Jedná se o cyklický model, který propojuje empirii, hodnoty, principy a zodpovědnost.¹¹⁰

- a) Definice dilematu. V této části se snažíme co nejpřesněji popsat všechna důležitá fakta, situaci a aktéry.¹¹¹
- b) Hodnoty. Zde identifikujeme všechny hodnoty, které jsou důležité. Myslí se tím nejen reportér, ale všichni aktéři. Snažíme se také identifikovat konflikt mezi různými hodnotami.¹¹²
- c) Principy. Etické principy umožňují vyřešit konflikty mezi hodnotami.¹¹³
- d) Loajalita. Myslí se tím závazky či odpovědnost vůči aktérům například veřejnost, oběti, zdroje, informace, trh nebo publikum.¹¹⁴

4.1 1. Článek: „Okovy islámu. Za změnu víry hrozí smrt jak od radikálů, tak od „umírněných“.“

Článek ze 24. února 2019 od autorky Ditty Stein dostupný na zpravodajském webu idnes.cz.¹¹⁵

Faktické údaje v tomto článku se týkají především politické situace spojené s vtrhnutím radikálního islámského státu do Iráku a Sýrie. Autorka článku popisuje zkušenost několika odpadlíků, kteří odpadli od víry právě kvůli islámským radikálům.

Autorka trefně popisuje odpadnutí od víry v islámu v důsledku aktivity radikálních islamistů na území Iráku a Sýrie. Připomíná i trest za odpadnutí, který je nedílnou součástí

¹¹⁰ MOTAL, Jan. *Analytický seminář z mediální etiky*. Cyrilometodějská fakulta univerzity Palackého, 2021. jedná se o interní studijní materiál, dostupný ve studijní opoře pro studenty univerzity Palackého.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Článek dostupný na odkaze: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/blizky-vychod-islam-muslimove-krestane-konverze-vira-nabozenstvi-valka-islamsky-stat.A190222_111151_zahranicni_dtt

problematiky tohoto tématu. V článku jsou islámští radikálové pojmenováni jako teroristé, a to dodává na pocitu, že jsou hrozbou. Na druhé straně odpadlíci od víry působí jako oběti vlastního náboženství.

Uplatníme-li zde etický princip ctnosti a podíváme se na článek z pohledu pravdivosti, můžeme říct, že se autorka zde nedopouští nepravd za účelem například zvýšení popularity článku. Autorka zároveň jedná spravedlivě vůči odpadlíkům a neshazuje muslimskou víru, k čemuž stereotypní pohled na islám často vybízí.

Autorka nezaujatě reflektuje situaci, nezavádí titulkem, tedy nevytváří na čtenáře uměle vykonstruovaný pocit strachu z muslimů, a tím nezvyšuje čtenost titulku. Článek nezneužívá stereotypu často negativního pohledu na všechny muslimy, naopak dobře odlišuje radikály od běžných muslimů.

4.2 2. Článek: „Odpadlíci vedou džihád proti islámu“.

Článek ze 3. května 2016 od autora Lubomíra Hegera zveřejněný na webu euro.cz publicistického časopisu Euro.¹¹⁶

Autor článku popisuje odpadlickou situaci po roce 2001. Nereaguje na konkrétní událost, nýbrž na odpadlickou problematiku z dlouhodobého hlediska. Popisuje muslimskou víru v negativním kontextu a poukazuje na to, jak podle něj západní svět vnímá islám. Dále autor odpadlíky popisuje jako nedůvěryhodné lidi, kteří v západní společnosti popisují islám v nejhorším světle a vypráví hrůzné zážitky s vidinou získání různých benefitů právě v západních zemích. Autor tvrdí, že odpadlíci zaprodávají duši právě haněním islámu za cenu zmíněných benefitů. Dokládá příběhy odpadlíků s reakcemi kritiků.

Autor k odpadlíkům přistupuje s nedůvěrou a jejich aktivitu a výroky po odpadnutí znevažuje a ironicky je nazývá „exmuslimskými experty“. Popisuje odpadlíky jako někoho, kdo znevážil svoje náboženství z vypočítavých důvodů. Prostřednictvím článku vyjadřuje svůj postoj, že vyznavači multikulturalismu jsou naivní.

Dle etického principu ctnosti se zde autor nedopouští psaní lživých informací. I přesto, že jeho způsob psaní působí hanlivě vůči islámské víře, je v tomto směru tedy ohrožena spravedlnost, které by se měl autor držet vůči všem aktérům v článku.

K muslimům i odpadlíkům přistupuje autor chladně a s nedůvěrou. Lhostejně popisuje odpadlíky i jejich situaci. Odpadlíky označuje jako vypočítavé a manipulativní lidi.

¹¹⁶ Článek dostupný na odkaze: <https://www.euro.cz/clanky/odpadlici-vedou-dzihad-proti-islamu-n-1288239/>

Podobně přistupuje i k víře v islám. Znevažuje také zastánce multikulturalismu. Autorův způsob interpretace problematiky navádí k negativnímu postoji vůči bývalým muslimům. Titulek může ve čtenáři vyvolávat obavu z odpadlíků, protože je uvádí ve spojitosti s vedením džihádu, tedy boje. Což ve výsledku podsouvá milnou představu o reálné situaci a utvrzuje to jakýsi stereotypní pohled západní společnosti na islám.

V konečném důsledku tedy článek působí hanlivě směrem k islámské společnosti a především pak k odpadlíkům. Autor ve čtenáři může vyvolávat zmíněné stereotypní obavy. Zde je tedy postoj k odpadlíkům diametrálně jiný než v prvním článku, kdy jsou odpadlíci považováni za oběti. Je nutno připomenout, že se nejedná o zpravodajský článek, a proto rozdílnost mezi článkem číslo jedna a článkem číslo dva je diametrální, co se psaní autora týče.

5 Mediální výstup

Hlavním mediálním výstupem v rámci tohoto bakalářského projektu je podcast, který vznikl pod vedením paní magistry Veteškové. Podcast má deset minut a třicet šest sekund a vznikl v programu Audacity. Účinkují v něm dva respondenti.

O vlastní zkušenosti s odpadnutím od víry promluvila bývalá muslimka, která si přála zůstat v anonymitě. Ve svém příběhu popsala cestu od velké lásky přes přijetí diametrálně odlišné kultury v podobě muslimské víry, až po odpadnutí. Bývalá muslimka své odpadnutí přisuzuje náročnosti víry a pocitu, že s Bohem není ve spojení.

Ve druhé části podcastu hovoří český lékař, gynekolog, psychoterapeut a religionista MUDr. Mgr. Prokop Remeš, který si myslí, že od víry odpadnout lze ale nelze být člověkem bez víry. Jeho názor, jakožto religionisty dodává problematice jiný úhel pohledu. V podcastu se mi snažil přiblížit nejen proces odpadnutí od víry, ale i to, jak každý víru vnímá jinak.

Vedlejším mediálním výstupem je anonce, která slouží, jako krátký úvod k podcastu.

Odkaz k praktickým výstupům:

<https://owncloud.cesnet.cz/index.php/s/bQ3NrUCHebe5ZeY>

Závěr

Hlavním cílem tohoto bakalářského projektu bylo čtenářům představit velmi náročné a svým způsobem kontroverzní téma, a sice odpadnutí od víry v islám. Mým cílem bylo zejména zaměřeni se na samotný proces odpadnutí a následky v podobě trestu, které jsou za odpadnutí ukládány. Po rozboru daných textů jsem schopna konstatovat, že islám je velmi striktní a konzervativní náboženství a tresty, které jsou za případné odpadnutí od víry stanoveny, jsou ty nejpřísnější možné od vyloučení ze společnosti až po trest smrti.

Po stručném představení islámu jako monoteistického náboženství a nastínění historického vývoje jsem se v první části věnovala povinnostem, které Korán ukládá muslimům, a které jsou povinni bezvýhradně dodržovat. Mezi tyto patří například modlitba, půst či náboženská daň. Hlavní část mé práce je obsažena v druhé kapitole, kdy jsem podrobně popsala samotný proces odpadnutí. Nejdříve jsem vymezila odpadnutí, tak jak na něj nahlíží Korán. Dále jsem představila několik důvodů, které muslimy k odpadnutí od náboženství vedou. Příčiny jsou jak citové – člověk necítí spojení s Bohem, tak věcné – např. odmítnutí náboženství, které je spojováno s terorismem, podřadným postavením žen ve silně maskulinní společnosti, neakceptování jiné sexuální orientací, než je heterosexuální a další. Dále jsem popsala jednotlivé fáze odpadnutí, ve které jsem se rovněž věnovala spouštěčům ateismu. Nejčastějším spouštěčem je pragmatické poznání islámu, tedy uvědomění si, že podstata islámu je založena na striktních pravidlech a neliberálnosti. Významnou událostí v dějinách se pro odpadlíky stala událost z 11. září 2001, tedy teroristický útok v USA, který je v očích veřejnosti doposud spojován právě s radikálním islámem. Poslední teoretická část se věnovala samotným trestům, které za odpadlictví muslimům hrozí. Tyto vyplývají přímo z Koránu či sunny a jedná se např. o opovržení či až vyhnání ze společnosti, v některých případech až trest smrti. Právě z důvodu velmi krutých trestů se mnoho muslimů obává své víry vzdát a ti, co tak již učiní se častokrát snaží zůstat v co největší možné anonymitě.

Další část práce se věnuje analýze publikovaných článků prostřednictvím metody Potter box. Pro tuto analýzu jsem vybrala dva články publikované na internetu, a to sice na serveru Idnes.cz a Reflex.cz. Texty jsem podrobila analýze, kdy se jednalo o cyklický model skládající se ze čtyř částí, a sice empirie, hodnot, principů a loajality. Celkově lze shrnout, že čeští žurnalisté vnímají odpadlíky jako oběti, a naopak islám často spojují s jeho radikální odnoží, která je spojována s terorismem. Dále lze shrnout, že tématu odpadnutí od víry se moc publikací nevěnuje. Jedním z důvodů může být právě ten fakt, že se odpadlíci snaží zůstat v anonymitě.

V poslední části práce jsem představila vlastní mediální výstup, který je tvořen podcastem a textem, který samotný podcast uvádí. Mým respondentem byl v první řadě český lékař, psychoterapeut a religionista MUDr. Mgr. Prokop Remeš. Tento respondent vyjádřil svůj vlastní pohled na tuto problematiku, kdy v podstatě shrnul, že úplné odpadnutí od víry není dle jeho názoru možné. Mou druhou respondentkou byla odpadlice od víry, která si však z výše uvedených důvodů přála zůstat v anonymitě, i přesto mi popsala svůj příběh, kdy její hlavní důvod pro odpadnutí pramenil zejména z náročnosti víry a také z toho důvodu, že necítila ono spojení s Bohem.

Dle mého názoru, jakožto člověka nepraktikujícího žádnou víru, je islám oproti ostatním náboženstvím velmi krutý, nesvobodný a nedokážu nalézt pochopení pro všechny povinnosti a tresty, které jsou muslimům přikazovány. Zároveň je nutné poznamenat, že v arabských zemích je v podstatě nemožné nepraktikovat islám, což oproti například naší společnosti, kde je možné si svou víru svobodně zvolit a soužití ateistů s věřícími je přirozené, je pro mne něco nepředstavitelného. K odpadnutí od víry dochází ze strany muslimů po dlouhém, složitém procesu a vnitřním přesvědčování, kdy se častokrát do popředí dostává přirozený strach z následků odpadnutí a je tedy naprosto pochopitelné, že když se již někdo k vzdání víry rozhodne, je v podstatě nutností tento krok tajit či odcestovat. Pro ortodoxní muslimy je totiž víra postavená dokonce i nad rodinu či lidský život.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Zuzana Sváková

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity

Palackého v Olomouci, Katedra komunikačních studií

Název bakalářského projektu: Odpadnutí od víry v islámu

Jméno vedoucího bakalářského projektu: ThLic. Michal Štverák

Počet stran: 36

Počet příloh:

Počet titulů použité literatury: 8

Rok obhajoby: 2023

Klíčová slova: islám, odpadnutí, víra, muslim, společnost, Muhammad,

náboženství, Korán, trest

Bakalářská práce se věnuje tématu odpadnutí od víry v islámu, kdy jejím primárním cílem je poukázat na problematiku odpadlictví v obecné rovině. Dalším aspektem, kterému věnuje práce prostor je samotný proces odpadnutí. Práce také přibližuje postoj islámské víry vůči této problematice z právního hlediska, který pramení ze dvou hlavních pramenů islámského práva, a tedy Koránu a sunny. Z těchto dvou právních zdrojů přímo pramení trest za odpadlictví. Součástí práce je i analýza vydaných článků na téma odpadlictví metodou Potter box. Celý bakalářský projekt mimo jiné obsahuje mediální výstup, kdy jeho specifikaci se věnuje jedna z kapitol.

Abstract

Author's surname and first name: Zuzana Sváková

Name of the faculty and department: the Cyril and Methodius Theological

Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: Apostasy in islam

Name of the supervisor of the bachelor project: ThLic. Michal Štverák

Number of pages: 36

Number of appendices:

Number of literature used: 8

Year of defence: 2023

Keywords: islam, apostasy, faith, Muslim, society, Muhammad, religion, Koran,

Punishment

The bachelor's thesis is devoted to the topic of apostasy in Islam, where its primary goal is to point out the issue of apostasy in general. Another aspect to which the work devotes space is the process of falling away. The work also approaches the position of the Islamic faith towards this issue from a legal point of view, which stems from the two main sources of Islamic law, i.e. the Koran and the Sunnah. The penalty for apostasy stems directly from these two legal sources. The work also includes an analysis of published articles on the subject of apostasy using the Potter box method. The entire bachelor's project includes, among other things, media output, where one of the chapters is devoted to its specification.

Bibliografie

Monografie:

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0.

Hammudah Abd Al Ati. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4.

WARRAQ, Ibn. *Leaving Islam: Apostates Speak Out* [online]. 1. Amherst, New York 14228-2197: Prometheus Books, 2003 [cit. 2022-04-12]. ISBN 1-59102-068-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books/about/Leaving_Islam.html?id=CiDYAAAAMAAJ&redir_esc=y

Korán. česká republika: Academia, 1970. ISBN 9788020002464.

COTEE, Simon. *The Apostates: When Muslims Leave Islam*. 1. London, United Kingdom: C. Hurst & Co. ISBN 978-1849044691.

LAURENTOVÁ, Annie. *Islám: Pro ty, kdo o něm chtějí mluvit, ale zatím o něm mnoho nevědí*. 2. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7566-077-0.

MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět*. Druhé. Praha: Dingir, 2018. ISBN 978-80-86779-45-4.

Diplomové práce:

SHERO, Roz. *Odpadlictví od víry v islámu Náhled do historie a současnosti* [online]. Plzeň, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/32908>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sobotková Veronika, Mgr. Ph.D.

Internetové dokumenty:

Apostáze [online]. online: o, 2016 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://cs.dbpedia.org/page/Apostáze>

MOTAL, Jan. *Analytický seminář z mediální etiky*. Cyrilometodějská fakulta univerzity Palackého, 2021. jedná se o interní studijní materiál, dostupný ve studijní opoře pro studenty univerzity Palackého.